

BESLUT

2017-12-22

Dnr: 17/01636

SAKEN

Rapport, SVT1, 2017-06-13, kl. 19.30, inslag om svenskar som strider i Syrien; fråga om opartiskhet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Inslaget handlade om svenskar som strider mot eller med Islamiska Staten (IS) i Syrien. I påannonseringen sa programledaren följande.

Här är svenskarna som strider mot varandra om IS-fästet Raqqa.

Därefter sa programledaren följande.

Vi börjar i Syrien där nya våldsamma strider väntas i Raqqa, terrorgruppen IS starkaste fäste. Det här är staden där flest svenska IS-jihadister befinner sig och på båda sidor i konflikten strider svenskar på plats. Redan har massiva bombanfall riktats mot staden.

Medan programledaren talade visades en elektronisk skylt med texten ”Raqqa, Svenskar i strid”. Bilder visades där män sköt med maskingevär, bomber exploderade och licksäckar lades i en grop. Reportern sa därefter följande.

I Raqqa ska det nu finnas uppemot 5 000 IS-krigare. Och här finns svensken A från [namn på stad]. Ett hundratal svenskar befinner sig i dag hos IS varav de flesta i just Raqqa. Förutom de 100 vuxna finns också ett åttital svenska barn hos IS. Det här är ett meddelande A la ut efter att markoffensiven började.

Under tiden som A läste upp sitt meddelande syntes olika datorskärmar från ett

redigeringsrum. En av skärmarna visade en bild på bland annat A.

(A, svensk text) – En liten påminnelse, och det är, mina kära syskon, att inte glömma era syskon i jihad. För medan ni bryter er fasta med kebabrulle och skrattar så bryter muslimerna här sin fasta med bomber.

Bilder visades där män sköt med maskingevär. I en sekvens sågs en kropp ligga på marken. Samtidigt sades följande.

(Reporter) – En halvtimmes bilfärd från striderna i Raqqa finns en annan svensk. På motsatta sidan, han heter B och kommer från [namn på stad]. Han har stridit mot IS på den kurdiska sidan och uttalar sig nu för SFD som anfaller Raqqa. (B, svensk text) – Den största svårigheten är nog alla civila som används som sköldar. Det är väldigt svårt för oss att hantera situationen där när vi vet att oavsett vad vi gör riskerar de livet. Det som har hänt är att vi avancerar i norr, väster och öster och tar stadsdelar i Raqqa. (Reporter) – B har kontakt med några svenska IS-jihaddister inne i Raqqa. (B, svensk text) – Vi har en del koll, men inte på alla och var de befinner sig. (Reporter) – Plötsligt under intervjun kommer ett meddelande från A. (B, svensk text) – Nu hörde A av sig igen. Jag ska kolla sen. Han är väl ganska sur. (Reporter) – B får en bild hur en svensk IS-familj tagit emot träff rakt in i sitt vardagsrum.

En bild på ett rum visades där ena väggen hade ett gapande hål. Rummet var sparsamt möblerat och vilade i ett täcke av damm. På golvet stod ett övergivet babyskydd. Reportern sa därefter följande.

Nyligen la A ut ännu ett meddelande och där uppmanar han till terrorattentat i Sverige.

Några textstycken på en bildskärm visades där olika former av hot var formulerade. Ett stycke hade markerats med rött och där stod följande.

Må Herren över allt som existerar väcka ett Lejon, en Mujahid i svergie som besvarar kallet av jihaad i mitten av fienden.. Någon som sprider terror så som de sprider terror här ... Någon som säljer sig själv till Allah.

Vidare stod följande.

Denna världen är värdelös och det som finns hos Allah är för evigt...och inget betyder något förutom om Allah är nöjd med dig...så bli en mujahid min bror eller mujahidah min syster...

Hämnas för alla föräldralösa barn..
För din syster som förlorat sina barn..

Därefter intervjuades en terrorexperter och följande sades.

(Reporter) – Vad betyder offensiven mot Raqqa när det gäller terrorhotet mot Europa och Sverige? (Terrorexperter) – Det är ju som att... det är ju deras högnäste, det viktigaste de har, det som är kvar av kalifatet. Det är som att sticka handen in i ett getingbo. De kommer svärmande och de har redan börjat svärma mot Europa. Att skicka ut direktiv eller individer som genomför terrorattentat. Det innebär att ju mer pressade de är desto mer kommer vi att få se frekvensen öka. Det ser vi redan i Storbritannien, det ser vi även på andra platser, frekvensen har ökat det här året när det har varit storoffensiv mot Mosul men även också nu mot Raqqa.

ANMÄLAN

Anmälaren anser att inslaget hade en okritisk hållning till vad den svenska IS-krigaren hade för tankar och idéer samt vad han framförde om att utföra en terrorattack i Sverige. Enligt anmälaren ska programföretaget inte påverka ungdomar till att vilja bli terrorister och medverka i kriget i Syrien.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kravet på opartiskhet och bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

Syftet med det aktuella inslaget var att ge en större insikt och kunskap kring hur kriget mellan terrororganisationen IS och en USA-stödd allians påverkade svenskar både på plats i Syrien och i Europa – och att visa hur svenska IS-jihadister sprider sin terrorpropaganda. Förhoppningen var att denna belysning också skulle öka medvetenheten kring detta. Att svenskar rest för att slåss med terrorgrupper hade det berättats om även tidigare. I det aktuella inslaget kunde dock publiken se propagandan med egna ögon, få unika bilder som visade hur svenskar befann sig i krigets centrum och höra exempel på hur de inblandade resonerade vilket sällan kan göras.

Meddelandet där A uppmanade till terrorbrott i Sverige var ett konkret exempel på hur jihadisternas retorik ser ut på nätet och gav tittarna en autentisk bild av hur deras försök att rekrytera svenskar går till. Meddelandet visades upp kort och var skrivet med ett tydligt religiöst präglat språk. Att visa det konkreta exemplet blottade på vilket cyniskt sätt som terrorister försökte locka andra att begå terrorbrott i Europa.

Att belysa detta bedömdes av redaktionen som mycket viktigt och betyder inte i sig ett ställningstagande för det som framfördes. Enligt SVT ger gransknings-skyldigheten i sändningstillståndet – att till exempel granska myndigheter, organisationer och olika maktsfärer, samt uppdraget att belysa händelser och skeenden för att tittaren ska vara orienterad i bland annat samhällsfrågor – också ett uppdrag att skildra och granska icke-demokratiska företeelser.

Även om SVT:s reporter i det här fallet inte ordagrant tog avstånd från den skrivna uppmaningen att begå terrorbrott, som alltså visades på en kort grafisk bild av en text på en hemsida, så präglades inslaget av ett kritiskt förhållningssätt till terrorgruppen IS och de brott den uppmanar till.

I det aktuella inslaget anser SVT att innehållet sammantaget balanserades dels

genom att B från motståndssidan intervjuades. Han berättade bland annat om hur IS använde sig av mänskliga sköldar, någonting som ytterligare belyste terrorgruppens grymhet. Dels intervjuades en terrorforskare för att sätta striderna i ett sammanhang och peka på de många blodiga terrordåd som drabbat Europa sedan striderna hade intensifierats.

När terrorexperterna beskrev hur terroristernas uppmaningar påverkade säkerhetssituationen i Europa knöts händelserna i Raqqa samman med det ökande antalet terrordåd i Europa på ett, enligt redaktionen, tydligt och begripligt sätt.

SVT anser inte att inslaget är utformat på ett sådant sätt att det uppmanar människor i Sverige att ansluta sig till terrorverksamhet, eller att det innebär ett förhållande av brott och brottslingar.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Vid prövningen i ärendet aktualiseras kravet på opartiskhet i 13 § i SVT:s sändningstillstånd, men också den så kallade demokratibestämmelsen i 5 kap. 1 § radio- och tv-lagen. Enligt denna ska programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

Uttrycket ”det demokratiska statskicketets grundidéer” avser en statsform som bygger på fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt samt fria och hemliga val. ”Alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” avser de sidor av demokratibegreppet som anknyter till bland annat förhållandet mellan människor, till exempel fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan kvinnor och män. Bestämmelsen anses även innebära en skyldighet att markera avståndstagande från eller bemöta antidemokratiska uttalanden och att verka för att rasistiska fördomar bekämpas (prop. 2005/06:112 s. 32).

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet).

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att SVT inte har tagit tillräcklig hänsyn till bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Nyhetsinslaget innehöll en helt okritisk, i vissa avseenden nästan lättsam, skildring av hur A och B stred på olika sidor i Syrien, med meddelanden där A uppmanade till terrorbrott. Enligt nämndens mening var inslaget så utformat att det strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Det förhållandet att den medverkande terrorexpertern till viss del satte A:s uppmaning att begå terrorbrott i en större kontext ändrar inte den bedömningen.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Jan Holmberg, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Pia Rehnquist och Kristina Åberg efter föredragning av Rasmus Gedda.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Rasmus Gedda

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.